

DIE GROEI VAN ONDERWYSAANGELEENTHEDE

in

J O H A N N E S B U R G.

1886 - 1920.

deur

P. VENTER B.A. (Rand)., M.Ed. (S.A.).

'n Proefskrif ingelewer as gedeeltelike vervulling
van die
vereistes vir die graad
van
Doctor Educationis
van die
Universiteit van Suid-Afrika,
aan die
Potchefstroomse Universiteitskollege vir C.H.O.

Promotor: Prof. dr. J. Chris. Coetzee.

November 1950.

Vooraf.

Gebore in die Goudstad waar ek die grootste deel van my opvoeding geniet het, is 'n belangstelling in die geskiedenis van die stad in my aangewakker. Interessant was dit vir my om as seun geskiedkundige plekke soos die ou huise en geboue, ou mynhope en skagte in en in die nabyheid van Johannesburg te besoek. Die romantiek wat om die stad, wat so kort bestaan, geweef is, het my so geboei dat ek meer van die agtergrond wou weet.

As student is die geleentheid my aangebied om baie van die ou geboue wat selfs voor die Anglo-Boere-oorlog as skole gedien het, te besigtig. Tydens my studiejare aan die Universiteit van die Witwatersrand, het ek die geskiedkundige agtergrond van die omgewing deur middel van wyle prof. Leo Fouche, toe hy besig was met navorsingswerk om vas te stel wie werklik die goud op die Witwatersrand ontdek het, intiem leer ken. Veel is oor die gebeurtenis geskrywe, maar die erfenis van die stad op opvoedkundige gebied is nie nagespoor nie. Buiten artikels wat hier en daar na die skole en inrigtings van vervloë dae verwys, is daar niks oor die onderwerp geskryf nie. Die vinnig-groeiende stad kon moontlik in sy kort bestaan nie alles ter boek lê nie. Vyf-en-dertig jaar na die goudvelde geproklameer is, het die Goudstad 'n universiteit gekry en myns insiens was daar 'n leemte in die geskiedenis van die stad, wat die onderwysontwikkeling betref. Die verhandeling is dus 'n poging om in die leemte te voorsien, en is die resultaat van jarelange navorsing en bespreking met persone wat belang in die onderwerp stel.

Nou dat die taak voltooi is, wil ek graag my dank uitspreek aan diegene wat my behulpsaam was. Allereers wil ek my vrou en my ouers bedank vir hulle aanmoediging en

bystand./

bystand. Sonder my vrou, wat gehelp het met die afwerking, sou die studie onmoontlik vanjaar voltooi kon word. Waardevolle hulp is verleen deur eerw. W. Palmer van die Anglikaanse Kerk, G.A.C. Kuschke (voormalige Direkteur van Onderwys, Transvaal) wat my op die spoor van inligting i.v.m. die Duitse skool gebring het, mev. H. McKay (afgetrede hoof van die Malvern-Wesskool en voormalige lid van die Witwatersrand-Sentraal Skoolraad), D.E. Etheredge (Jeppe High School for Boys) en my hoof, J.F.E. Havinga.

Die personele van die argiewe van die Transvaal, Ned. Herv. of Geref. Kerk en Johannesburg Munisipaliteit het my van waardevolle hulp voorsien. In besonder my innige dank aan mnr. P.J. Nel, dr. Pretorius en mej. Ogilvie.

Die personele van die biblioteek~~de~~ van die Transvaalse Onderwysdepartement, ^{en die} Openbare Biblioteek, ^{van} Johannesburg ^{en die} Gubbins-afdeling van die biblioteek van die Universiteit van die Witwatersrand, ~~en~~ het moeite gedoen om stof vir my te kry. My besondere dank aan mej. G.J. Dougherty wat vasgestel het wat oor die onderwerp van my verhandeling geskryf is.

Die sekretaris van die Witwatersrand-Sentraal Skoolraad, mnr. F.G. Rossouw, het my gehelp en het moeite gedoen om skoolraadaangeleenthede aan my duidelik te maak. Sy personeel het my ook baie hulp verleen en aan hulle ook my dank.

Aan die Transvaalse Onderwysdepartement en die Nasionale Raad vir Sosiale Navorsing wil ek ook my dank oorbring vir die studieverlof en beurs wat onderskeidelik aan my toegestaan is.

Mev. L. Schoeman wil ek bedank vir die moeite wat

sy gedoen het om die verhandeling te tik, asook dr. E.A. Venter wat dit taalkundig nagesien het.

Aan my promotor, prof. dr. J. Chr. Coetzee wat my aangemoedig het, my van advies en leiding gedien het, moet ek my innigste dank betuig. Sonder sy gesonde leiding, insiggewende kritiek en wetenskaplike voorligting sou die verhandeling nie voltooi kon word nie.

Bostaande persone was slegs instrumente in die hand van die Almagtige van wie ek my afhanklik voel. Met die liggaamlike en geestelike krag, sowel as die nodige middele is ek gesoën om sodoende die werk te voltooi. Aan Hom al die eer.

Johannesburg,
November 1950.

INHOUD.

Inleiding.

xiii

Afdeling A.Eerste Opvoedkundige Pogings in
Johannesburg, 1886 - 1895.Hoofstuk I.

<u>Johannesburg 1886 - 1920, die Historiese Agtergrond.</u>	1
1. Die Koms van die Eerste Bewoners	1
(a) Die Voorgeskiedenis	1
(b) Aanlê van Plase	1
(c) Lewe op die Plase van die Baanbrekers	2
2. Die Ontdekking van Goud	4
(a) Invloed van die Ontdekking van Diamante	4
(b) Goud op die Witwatersrand	6
(c) Die Eerste Kampe	8
(d) Proklamasie van die Goudvelde	9
(e) Johannesburg, 4 Oktober 1886	10
3. Die Groei van die Bevolking	12
(a) Die Delwers	12
(b) Aanvraag na Skole	13
4. Die Ontwikkeling van Munisipale Beheer	14
(a) Die Delwerskomitee	14
(b) Die Gesondheidskomitee	15
(c) Johannesburgse Stadsraad	15
5. Johannesburg as Dorp	16
(a) Voorspoed 1886 - 1889	16
(b) Depressie 1889 - 1892	19
(c) Nuwe Myntegniek en Verbeterde Geldtoestande	20
6. Die Uitlanderstrewe na Regte	21
(a) Die „National Union“	22
(b) „Council of Education“, Witwatersrand	22
(c) Oorlog	22
7. Na-oorlogse Groei	23
(a) Groter Johannesburg 1902	23
(b) Die Mynbedryf	23
(c) Onderwys	24

Hoofstuk II.

<u>Die Eerste Skole, 1886 - 1890.</u>	25
1. Die Onderwyswetgewing van die Tyd.	25
(a) Wet No. 1 van 1882	25
(b) Voordele van die Wetgewing	27
(c) Die Werk van S.J. du Toit	28
2. Skole	29
(a) Voor die Proklamasie van die Goudvelde	29
(i) Kliprivier	29
(ii) Oog van Kliprivier	30
(iii) Misgunt	31
(b) Na die Proklamasie	32
(i) Die Skool in Ferreiraskamp	32
(ii) Eerste Skool in Johannesburg	33
3. Ywer van die Kerke	35
(a) Die Rooms-Katolieke Kerk	36
(i) Die "Convent School"	37
(ii) "Marist Brother's College"	40
(b) Die Anglikaanse Kerk	42
(i) "St. Mary's College"	44
(ii) "St. Mary's High School for Girls"	47
(iii) "St. Mary's High School for Boys"	48
(iv) "St. Michael's College"	50
(v) Die "Perserverance" Skool	51
(vi) "St. Cyprian's School"	55
(vii) Die Opvoedkundige Werk van eerw. J.T. Darragh	55
(c) Die Hollandse Kerke	56
(i) Goewermentskool, Johannesburg	58
(ii) Gereformeerde Kerkskool	59
(d) Die Baptiste of Doopgesinde Kerk	60
(e) Die Wesleyaanse Kerk	60
4. Ander Skole	62
(a) Skole in Johannesburg	63
(i) Die "Onsektariese" Skool van Chas. Coldrey	63
(ii) Die "Onsektariese" Skool van William Goch	65
(iii) "Johannesburg Academy"	66
(iv) "Presbyteriaanse Skool"	68
(v) "Somerset House"	68
(vi) "Johannesburg Collegiateskool van Jacob Posener	69
(b) Skole in Fordsburg	70
(i) Skool van P.G. Burger	71
(ii) Excelsiorkool	71
(iii) Skool van mev. A.S. Moll	72
(iv) Skool van Johannes Buchler	74
(v) Skool van C. Koll	77
(c) Skole in Brickstands	77
(i) Die Skool van mev. A. Luxton	78
(ii) Spes Bonaskool	79

(d) Skool in Ophirton	79
(e) Skole in Ferreirasdorp	80
(i) Skool van T. MacLaren	80
5. Samevatting	81

Hoofstuk III.

Die Begin van die Ontevredenheid met die Onderwys, 1891 - 1896.

1. Die Nuwe Superintendent	84
(a) Toestande voor sy Koms	84
(b) Prof. Mansvelt Aanvaar sy Nuwe Betrekking	88
(c) Formulering van sy Beleid: 'n Toespraak gehou op 16 Desember 1891 op Paardekraal	89
(d) Mansvelt se Beleid en Ideaal	91
(e) Mansvelt se Onmiddellike Taak	92
2. Nuwe Wetgewing, 1892	94
(a) Onderwys onder die Soeklig	94
(b) Konsepwet 1891	95
(c) Behandeling van die Wet deur die Volksraad	97
(d) Die Onderwyswet No. 8 van 1892	98
(e) „Besluitscholen“	99
(f) Invloed van die Wetgewing	99
(g) Invloed van die Wet op Johannesburg	102
3. Reaksie in 1892	103
(a) Optrede van die Onderwysdepartement	103
(i) Die Inspeksie van 1892	103
(ii) „Transvaal Teacher's Association“	106
(b) Skole in Johannesburg 1891 - 1895	107
(i) Skole in Sentraal-Johannesburg	108
Opvoedingsinstituut	108
„Johannesburg Public School“	110
„St. Augustine's“	110
Onsektariese Skool	113
„Oxford House School“	114
Villa Nassau	115
„Congregational Day School“	116
„True Templar's School“	118
Progymnasium van Jan v. Druggen	118
„Wesleyan Day School“	123
(ii) Skole in Fordsburg	123
Ned. Herv. of Geref. Kerkskool	123
Fordsburgse Publieke Skool	126
„Select School“ van mev. E. Bailie	129
(iii) Skole in Ferreirasdorp	130
„Select West End School“ van mev. J.P. van 't Haaff	130
Skool van B.B. Reid	131
(iv) Skole in Braamfontein	131
Spes Bonaskool	131
Skool van H.J. van Aswegen	134
(v) Skole in Jeppestown	135
„St. Michael's College“	135
(vi) Skole in Turffontein	137
Skole in Turffontein en omgewing	137
Publieke Skool, Turffontein	138

(vii)

(vii) Skool in Ophirton	138
Ophirtonskool van J.H.C. van Nellensteyn	138
(viii) Skool in Troyeville	139
Troyevilleskool van W.M. Fourie	139
(ix) Skole in Brickstands	141
Tak Burgersdorp, Spes Bona-Skool van J.C. Diehl	141
Skool van J.C. Diehl	142
(x) Skool in Doornfontein	143
"St. Mary's College"	143
4. Invloed van Wetgewing 1892 op die Groei van Skole	145
5. Ontevredenheid in Johannesburg	145
(a) Politieke Agitasie 1892 - 1893	145
(b) Ontevredenheid van die Uitlanders 1893 - 1894	150
6. "The Council of Education", Witwatersrand	155
(a) Stigting van "Council of Education"	156
(b) Rapport van John Robinson	160
(c) Konstitusie van die "Council of Education"	164
7. Die Volksraadsitting 1895	166
8. Die Jameson-inval	168
9. Die Houding van die Ned. Herv. of Geref. Kerk	169
10. Samevatting	171

Afdeling B.

Steuring op die Gebied van die Onderwys in Johannesburg, 1896 - 1902.

Hoofstuk IV.

Poging om die Uitlander op Onderwysgebied tevrede te stel 1896 - 1899.

1. Toestande na die Onluste	174
2. Onderwyswetgewing in 1896	175
3. Sensus gereël deur die Johannesburgse Gesondheidskomitee 1896	179
4. Die Johannesburgse Skoolraad 1897	180
(a) Voorbereidende Werk	180
(b) Die Benoeming van Lede	182
(c) Aanstelling van 'n Sekretaris	185
(d) Die Eerste Vergadering van die Raad	187
(e) Botsing met die Onderwysowerheid van die Z.A.R.	190
(f) Bespreking van die Johannesburgse Skoolraad in die Volksraad	202

5.	Werk van die Witwatersrandse „Council of Education" 1896 - 1899	204
	(a) Die Onluste in Johannesburg 1896	204
	(b) Werk van die „Council of Education" na die Jameson-inval	207
	(c) Strewe van die „Council of Education"	209
	(d) Rapport van die Witwatersrandse „Council of Education" 1896	212
	(e) Die Witwatersrandse „Council of Education" en die Onderwysdepartement van die Z.A.R.	217
	(f) Die Insameling van Fondse deur die Witwatersrand „Council of Education" 1898 - 1899	222
6.	Skole in Johannesburg 1896 - 1899	230
	(a) Die Avontuurlike Skole	230
	(b) Staatskole Johannesburg	233
	(i) Staatskool Eersteklas, Johannesburg J. van Bruggen	284
	(ii) Staatskool Tweedeklas, Johannesburg H.J. de Wit	236
	(iii) Staatskool Fordsburg - L. Thomassen	242
	(iv) Staatskool Braamfontein - H. Scholtens	244
	(v) Staatskool Vrededorp - A.W. Rakers	247
	(vi) Hospitaalheuwelskool - C. Temmerman	249
	(vii) Voorgestelde Staatskool, Bertrams	256
	(c) Ander Skole	257
	(i) Die Duitse Skool, Johannesburg	257
	(ii) „St. John's College"	262
	(iii) „Wesleyan Day School"	264
	(iv) „Johannesburg Public School"	266
	(v) „Jewish School"	267
	(vi) Die Bultskool onder beheer van die Z.A.S.M.	268
	(vii) Ebenhaezerskool, Troyeville	269
	(viii) Die Verdere Ontwikkeling van Spes Bona 1896 - 1899	272
	(ix) Spes Bona-tak, Brickstands	275
	(x) Publieke Skool, Turffontein	278
	(xi) Ophirtonskool	279
	(xii) Publieke Skool, Fordsburg	280
	(xiii) Ned. Herv. of Geref. Kerkskool, Fordsburg	282
	(xiv) „Wesleyan Grammar School", Jeppestown	283
	(xv) „St. Mary's College", Jeppestown	285
	(xvi) Flaasskool, Braamfontein	287
	(xvii) „St. Stephen's School", City and Suburban	288
	(xviii) Ander Uitlanderskole	289
7.	Toestande voor die Oorlog	290
8.	Samevatting	295

Hoofstuk V.

	<u>Skole Tydens die Oorlog, 1899 - 1902.</u>	299
1.	Toestande na die Begin van die Oorlog	299
	(a) Politieke Moeilikhede voor die Oorlog	299

(b) Toestande in Johannesburg	301
(i) Vertrek van Uitlanders	301
(ii) Reëlings vir Rus en Orde	302
(iii) Die invloed van die Oorlog op die Skole	303
(iv) Onderwysers op Regeringsdiens	306
(v) Die Heropening van Skole	307
2. 'n Nuwe Tydperk in die Geskiedenis van Johannesburg	310
(i) Die Oorgawe van Johannesburg	310
(ii) Toestande na die Engelse Koms van die Engelse	311
(a) Sargant se Koms	311
(b) Robinson se Onderzoek	313
3. Sargant se Opvoedkundige Werk in Johannesburg	315
(i) Stigting van 'n Skool op Vrededorp	315
(ii) „Cleveland High School for Girls“	319
(iii) Skole in 1901	323
4. Die Kampskole van Johannesburg	324
(a) Die Ontstaan van die Kampe	324
(b) Johannesburgse Konsentrasiekamp	324
(c) Die Stigting van 'n Skool	325
(d) Redes vir die Stigting van 'n Kampskool	326
(e) Die Kampskool in Johannesburg	327
(f) Die werk van die Kampskool	331
5. Sargant se Werk tydens die Oorlog	334
6. Opvoeding van die Afrikaner in die Stad	338
7. Samevatting	339

Afdeling C.

Die Opvoedkundige Werk van die Nuwe Regering in Johannesburg, 1903 - 1920.

Hoofstuk VI.

Onderwys Tydens die Kroonkolonie-Periode, 1902 - 1907.

1. Transvaalse Onderwysdepartement	342
(a) Opvoedingswerk in Johannesburg voor die Stigting van 'n Onderwysdepartement	342
(b) Stigting van die Transvaalse Onderwysdepartement	345
(c) Laer Onderwys in Johannesburg	346
(d) Sekondêre Onderwys	354
(e) Aandklas	356
(f) Departementele Beleid teenoor Hoërskole	357
2. Hoërskole in Johannesburg	358
(a) „Johannesburg High School for Girls“	359
(b) „King Edward VII School“	366
(c) „Jeppe High School“	373
(d) „St. John's College“	378

3.	Die Bydrae van die "Council of Education" tot die Stigting van Hoërskole in Johannesburg	384
4.	Normaalkollege Johannesburg 1902	386
5.	Christelik-Nasionale Onderwys in Johannesburg	388
	(a) Algemeen	388
	(b) Jeppetown Opvoedingsinstituut	391
	(c) C.N.O. Skool op Fordsburg	397
	(d) C.N.O. Skool van Johannesburg	399
	(e) C.N.O. Skool op Turffontein	402
	(f) Onderwyswet van 1907	404
6.	Privaatskole in Johannesburg	405
	(a) Algemeen	405
	(b) "Jewish School"	406
	(c) "St. Margaret's"	407
	(d) "Parktown Preparatory School"	408
	(e) "St. Andrews Girl's School"	407
	(f) "Roedean"	409
	(g) "Marist Brother's College"	410
	(h) "Convent of the Holy Family", Parktown	410
7.	Nie-blanke Onderwys in Johannesburg	411
8.	Samevatting	412

Hoofstuk VII.

	<u>Die Witwatersrand-Sentraal Skoolraad, 1903 - 1920.</u>	415
1.	Voorgeskiedenis	415
2.	Wetgewing 1907	416
	(a) Invloed van Lord Selborne se Memorandum	416
	(b) Onderwyswet No. 25 van 1907	418
3.	Die Ontstaan van die Witwatersrand-Sentraal Skoolraad	420
4.	Die Verrigtinge van die Skoolraad	422
	(a) Verhouding met die Onderwysdepartement	422
	(b) Die Voorsiening van Skole	426
	(i) Die Aanskaf van Skoolpersele	426
	(ii) Die Huur van Geboue	430
	(iii) Akkommodasie	433
	(iv) Voorsiening van Geboue	439
	(c) Skoolbesoek in die Gebied van die Skoolraad	443
	(d) Egeniese Onderwys	447
	(i) Ambagskool, Johannesburg	447
	(ii) Komersiële Opleiding	456
	(iii) Fordsburg-Nywerheidsskool	456
	(e) Die Oprigting van Nuwe Hoërskole	457
	(i) "Commercial High School"	458
	(ii) "Technical High School"	459
	(iii) "Parktown High School"	460
5.	Belangstelling in die Johannesburgse Kind	461

6.	Kleurling-Onderwys	464
	(i) Kleurling Normaalkollege	465
	(ii) Kleurlingkinders in Blanke Skole	466
	(iii) Indiërskool	467
7.	Samevatting	468

Hoofstuk VIII.

Die Totstandkoming van Inrigtingsvan Hoër Onderwys, 1904 - 1922.

1.	Die Opleiding van Onderwysers	470
2.	Vooroorlogse Bydrae op die Gebied van Tegniese Onderwys	475
	(a) Instelling van 'n Mynkursus deur die „South African College"	475
	(b) Poging deur die Z.A.R. om 'n Mynskool op te rig	479
	(c) Johannesburgse Bydrae voor die Oorlog	480
3.	Na-oorlogse Strewe vir 'n Hoër Opvoedkundige Inrigting	482
	(a) Ontwikkeling van die Gedagte vir Hoër Onderwys	482
	(b) Die Tegniese Onderwyskomitee, 1902	486
	(c) Die Tegniese Onderwyskommissie, 1903	490
4.	Transvaalse Tegniese Instituut	493
	(a) Die Laaste Jare van die „School of Mines", Kimberley	493
	(b) Konstitusie van die Transvaalse Tegniese Instituut	495
	(c) Reëlins van die Raad van die Trans- vaalse Tegniese Instituut	496
	(d) Die Voorbereidende Werk van prof. Hele Shaw	502
	(e) Johannesburg kry 'n Inrigting vir Hoër Onderwys	504
	(f) Opvolging van prof. Hele Shaw se Advies	516
	(g) Die Tydperk van die Organiseerder van die Instituut, 1905	520
	(i) Nuwe Werk	521
	(ii) Die Uitvoering van die Opdragte van die Luitenant-Goewerneur	523
	(iii) Geboue	524
	(h) Verdere Uitbreiding van die Transvaalse Tegniese Instituut	526
	(i) Erkenning van die Matrikulasie-eksamen van die Instituut	527
5.	Transvaalse Universiteitskollege	528
	(a) Die Ontwikkeling van die Gedagte van 'n Universiteit in Johannesburg	528
	(b) Die Organisasie van Hoër Onderwys in die Transvaal	532
	(c) Rapport van die Hoër Onderwyskommissie 1907	536
	(i) Voor en Nadele van die Skema	537
	(ii) Aanbevelings	538

6.	Die Strewe van die Volle Universiteitstatus	542
	(a) Prof. Snape se Besoek aan Johannesburg	542
	(b) Die Beplanning van 'n Nasionale Universiteit vir Suid-Afrika	543
	(c) Die Laurence-kommissie	547
	(d) Die Oprigting van Universiteite in Suid-Afrika, 1916	549
	(e) Die Voorgestelde Wetgewing	551
	(f) Protes van die Witwatersrand	553
7.	Die Ontwikkeling van die Suid-Afrikaanse Skool van Mynwese en Tegnologie tot 'n Universiteitskollege	561
8.	Johannesburg kry sy Universiteit	567
9.	Slot.	
	Bronnelys.	570

-----oooOooo-----

INLEIDING.

Geen moderne stad in ons land en moontlik selfs in die wêreld kan 'n beter voorbeeld verskaf van snelle groei as Johannesburg nie. Reeds in 1902, sestien jaar na die goudvelde geproklameer is, was Johannesburg op een na die grootste stad in die hele wêreld, wat oppervlakte betref. Die groei het gevolg op vooruitgang in 'n bedryf wat nog verder materialistiese voorspoed gebring het. Hier is 'n kosmopolitaanse gemeenskap opgebou waarin lede van die rasse en soorte van die wêreld verteenwoordig was. Hulle het natuurlik probleme geskep, wat tot 'n botsing met die ouer gevestigde bevolking gelei het. Die botsing het tot 'n oorlog gelei wat die toekoms van die Transvaal onder 'n vreemde beheer laat ontwikkel het.

Johannesburg is dus enig van sy soort. Navorsing oor sy ontstaan, en hoofsaaklik die eerste jare, is deeglik gedoen, maar slegs navorsing wat met goud en sy ontdekking te doen gehad het, is tot dusver gedoen. Die vroegste geskiedenis is deur pioniers en geskiedskrywers oorgedra, maar weinig is op opvoedkundige gebied geskrywe gevind.

Met 'n artikel wat hier of daar verskyn het, is iets gemeld oor die skole van die stad. Daar is geen poging aangewend om duidelik uiteen te sit nie hoe die opvoedkundige inrigtings van die stad ontwikkel het van die klein skooltjie in die mynkamp totdat Johannesburg die hoogste opvoedkundige inrigting, 'n universiteit, bekom het.

(a) Probleem: Die skrywer het hom dus ten doel gestel om kortliks die ontwikkeling van die onderwysaangeleenthede in Johannesburg na te spoor sover dit moontlik

gedoen kan word. Die koms van 'n bevolking het geëis dat die kinders darem die elementêrste onderrig moes geniet. Met die ontwikkeling van die stad is steeds hoër eise gestel. Beter skole is verwag. Die invloed van die uitlander is van staatsweë beveg, want hy was die vreemde-ling binne die poorte. Die eise vir deeglike onderwys is altyd hoër en hoër gestel, sodat eindelik na veel stryd die hoogste inrigting verkry is.

(b) Prosedure en Tegniek. Nadat soveel van Johannesburg se agtergrond verkry is deur besoeke aan die Africanamuseum, die stadsgebiede, besoeke aan ou skoolgeboue, en voorbereidende leeswerk, is daar met navorsing begin. Die navorsing het grotendeels in die Argiewe van die Unieregering, Ned. Herv. of Geref. Kerk, Anglikaanse Kerk en die Johannesburgse Munisipaliteit plaasgevind. Die ou nuusblaai van die stad is nageslaan. Die notules van die Witwatersrand-Sentraal Skoolraad is vanaf sy ontstaan nagespoor, asook verskeie pamflette, artikels en ander bronne.

(c) Die Verhandeling. Na die stof nagegaan is, is gevind dat daar 'n duidelike ontwikkeling op onderwysgebied plaasgevind het. Met die groei van Johannesburg het 'n bevolking ontstaan wat van alle dele van die wêreld afkomstig was. Hulle het opvoedkundige eise gestel wat weens die strenge toepassing van wetgewing nie verwesenlik kon word nie. Die gevolg was dat die stryd om beter onderwys een van die gebiede was, waar die uitlander probeer het om die Republiek te beveg. Selfs na die oorlog is die waarde van onderwys besef en daarom is voortgestrewe totdat die ideaal van Johannesburg bereik is: 'n volle doserende universiteit.

Daar is besef dat die groei van onderwysaangeleent-
hede/

hede in Johannesburg in drie duidelike tydperke val: -

(a) Die eerste opvoedkundige pogings van 1886 - 1895;

(b) Steuring op die gebied van Onderwys in Johannesburg, 1896 - 1902 en

(c) Die opvoedkundige werk van die nuwe Regering in Johannesburg, 1903 - 1920.

Met die kennis is die verhandeling soos volg ingedeel: -

Hoofstuk I gee kortliks die ontwikkeling van die Goudstad tydens die periode van studie weer, om as agtergrond te dien.

Hoofstuk II beskryf die pogings wat aangewend is om die eerste skole in die nuutgestigte dorp te begin.

Hoofstuk III dui die ontevredenheid aan wat op die nuwe wetgewing van dr. Mansvelt gevolg het en die gevolg daarvan.

Hoofstuk IV toon die groei van onderwysaangeleenthede aan, tot die aanvang van die oorlog, en handel oor die verbeterde onderwysgeriewe wat aan die stad in die vorm van staatskole toegestaan is. Ook word die werk van die "Council of Education" beskryf.

Hoofstuk V. Die oorlog het 'n omwenteling teweeggebring en min onderwysfasiliteite was in die stad ter beskikking van die jeug gestel.

Hoofstuk VI gee die eerste poging van die nuwe Onderwysdepartement om onderwys in die stad te konsolideer deur goeie geboue te verskaf en ook voorsiening vir hoërskole te maak. Skole deur die Afrikaners opgerig om weerstand teen die Engelse invloed te bied, word ook nagegaan.

Hoofstuk VII. Onderwys in Johannesburg kom in 1908 onder die beheer van die Witwatersrand-Sentraal Skoolraad, wat

hom beywer om onderwysaangeleenthede so snel moontlik uit te brei.

Hoofstuk VIII dui die strewe van die plaaslike bevolking aan om inrigting vir hoër onderwys tot stand te bring.

(d) (d) Die Betekenis van die Werk. Die grootste deel van die blanke bevolking van die Transvaal bevind ^{hulle} ~~hulle~~ op die Witwatersrand en hoofsaaklik in die stad Johannesburg. Met die vinnige uitbreiding van die gebied het daar in die kort tyd van vier-en-sestig jaar heelwat van sy geskiedenis verlore gegaan.

Die bewoners van Johannesburg, in hul haas na en van hul werk ^{en} ~~en~~ die kinders wat ook na skool en terughaas, is nie bewus van die geskiedenis om hulle nie. Ouers neem dit vanselfsprekend dat hul kinders na een van die Regeringskole sal gaan sodra hulle oud genoeg is. Min besef hulle watter agtergrond, watter moeilikhede hulle voorgangers op die gebied van onderwys ondervind het om net aan hul kinders die elementêrste onderrig te besorg.

Derhalwe is die studie van waarde vir die onderwyser wat hier moet arbeid, om te weet van die struwelinge en werk wat in die vroegste dae van die stad plaasgevind het, sodat hy kan voel dat hy 'n deel van die groot onderwysstelsel van die Witwatersrand vorm.

Vir die ouer is die kennis van die geskiedenis van die onderwys van waarde. Hy kan die opvoeding van sy kind waardeer, as hy weet watter strewe daaragter skuil om goeie skole in goeie geboue met goed opgeleide personeel aan sy kind te verskaf.

Vir die student is dit ook van waarde om te besef dat die voorreg van hoër en ^{en} ~~en~~ universiteitsgeriewe wat hy naby sy tuiste geniet, nie net die gevolg van blote ontwikkeling/

wilkeling was nie, maar van 'n vorige geslag se strewe om saam te staan om die hoogste, die beste geriewe vir sy kinders te verskaf, sodat hul opleiding hier kon geniet en nie elders daarvoor hoef te gaan nie.

Vir die kind is die kennis van waarde in soverre dat hy ook kan beseft dat alhoewel Johannesburg jonk is, ~~dit~~ 'n agtergrond op opvoedkundige gebied het. As hy beseft onder watter omstandighede sy voorgangers, onder wie miskien grootouers en hul oërs was, moes sukkel om 'n bietjie onderwys te bekom, sal hy die onderwys aan hom verskaf, meer waardeer.

Ten laaste is hier nog 'n ^{vir die geskiedkundige} leemte, gevul in die groot veld van sosiale en opvoedkundige geskiedenis van ons land, sodat beter verstaan kan word dat ons deel van 'n opvoedingstelsel is wat met die beste in die wêreld kan vergelyk.

Die baanbrekers van ons stad, hetsy Afrikaanssprekendes, hetsy Engelssprekendes, het probeer om 'n onderwysstelsel vir Johannesburg op te bou sodat die jongste leerling in die grade en die nagraadse student die beste opvoeding kan geniet in goeie geboue, waar die nodige leiding tot hul beskikking gestel word.